

שְׁלִישׁ בַּמִּקְרָא

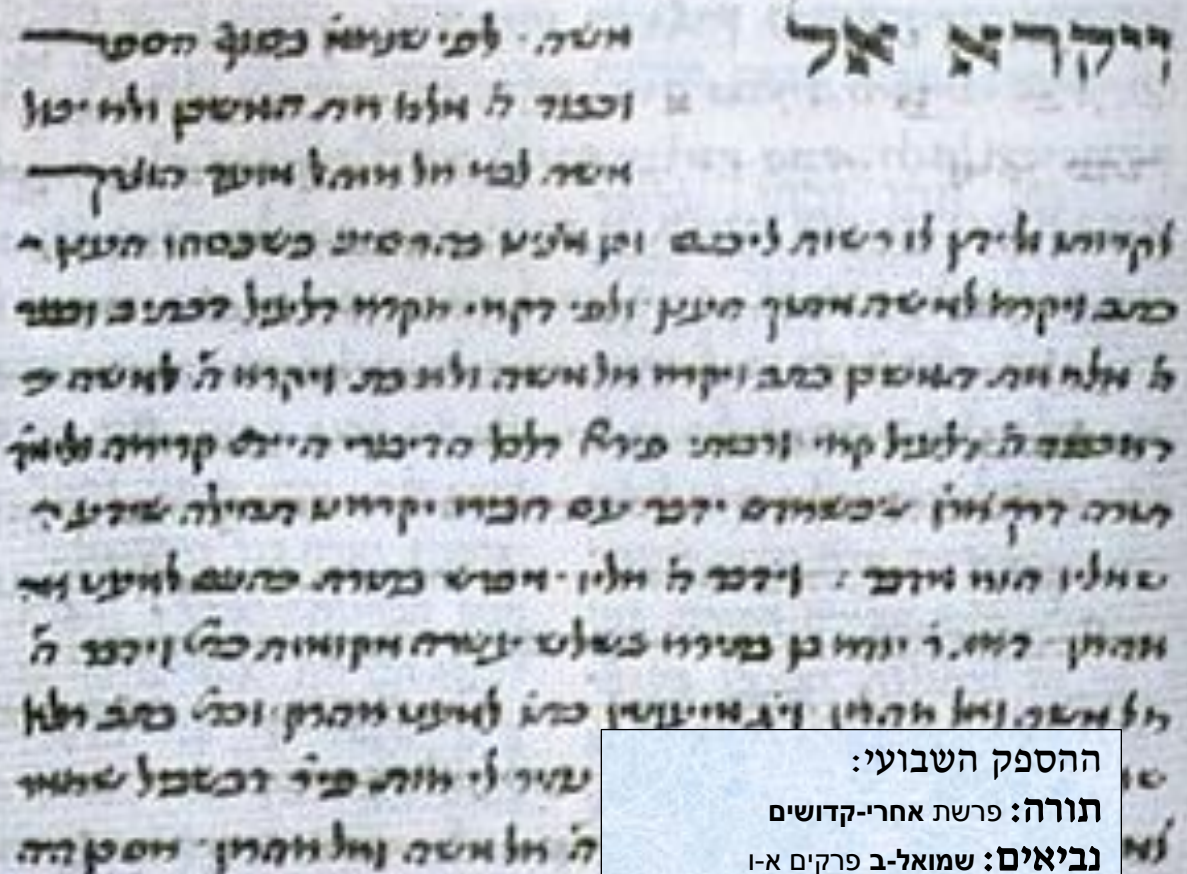
ג' תמוז 11

לְעוֹלָם יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו שְׁלִישׁ בַּמִּקְרָא

פרשת אחרי-קדושים ה' אלפים תשע"ח

מגזין תנ"ך

ללימוד והעמקה בנושאים וסוגיות בכתבי הקודש

ההספק השבועי:

תורה: פרשת אחרי-קדושים

נביאים: שמואל-ב פרקים א-ו

כתובים: דברי הימים-ב פרקים כו-ל

תוכן הענינים:

ג..... תמצית הענינים

ה..... פרשני המקרא

ח..... לעיונא

בשער - צילום כתב יד מינכן 52
של הפירוש המיוחס ל'בכור שור' על התורה - ראשית ספר ויקרא.

יוצא לאור ע"י מערכת "שליש במקרא".

ליצירת קשר:

shlishe24@gmail.com

התמונות באדיבות "ויקיפדיה".

תמצית הענינים

תמצית הפרקים הנלמדים בהספק השבועי

תורה: פרשת אחרי.

סדר עבודת אהרן בקודש הקדשים אחת בשנה. וסדר עבודת יום הכיפורים.

איסור לשחוט צאן שלא בפתח אוהל מועד.

איסור אכילת דם.

טומאת האוכל נבילה וטריפה.

איסורי ערוה.

פרשת קדושים.

ציוי לישראל להיות קדושים.

מורא אב ואם ושמירת שבת.

איסור אלוהים אחרים.

הקרבת שלמים ואיסור פיגול.

פאה ולקט ועוללות ופרט.

איסור גניבה כחש ושקר.

איסור שבועת שקר.

איסור עושק וגזילה.

איסור הלנת שכר שכיר.

לא לקלל חרש או להכשיל עיור.

לשפוט בצדק.

לא לילך רכיל.

לא לעמוד על דם אחר.

איסור שנאה, וחובת הוכחה.

איסור נקימה ונטירה.

ואהבת לרעך כמוך.

איסור הרבעת כלאים, זריעת כלאים, ולבישת שעטנז.

דין השוכב עם שפחה חרופה.

דיני ערלה.

איסור אכילה על הדם, וניחוש ועינון.

איסור להשחית פאת הראש ולהשחית הזקן.

איסור לסרוט על המת.

איסור כתובת קעקע.

איסור זנות.

שמירת שבת ומורא מקדש.

להישמר מהאובות והידעונים.

לכבד זקן ושיבה.

לא להונות גר.

לא לרמות במידות.

עונש הנותן בנו למולך.

עונש הזונה אחר אוב וידעוני.

עונש מקלל אביו ואמו, ובא על העריות.

להישמר מלהיטמא בבעלי חיים הטמאים.

נביאים: שמואל-ב פרקים א-ו

פרק א

מבשרים לדוד כי שאול ויונתן מתו במלחמה, ודוד הורג את מי שהרג את שאול.
דוד מקונן על שאול ויהונתן.

פרק ב

דוד עולה לחברון ע"פ ה', ויהודה מושחים אותו שם למלך עליהם.
אבנר בן נר – שר צבא ישראל, ממליך את איש בשת בן שאול על שאר ישראל.
מלחמת אבנר עם יואב.

פרק ג

בני דוד אשר יולדו בחברון.
הסבת המלכות לדוד.
יואב הורג את איש בשת, ודוד מקללו וסופד לאבנר.

פרק ד

שני שרי גדודים מצבא איש בשת הורגם אותו, ובאים לדוד, ודוד מורה להרגם.

פרק ה

כל ישראל מליכים עליהם את דוד.
לכידת ירושלים מאת היבוסי.
חירם מלך צור שולח את אנשיו לבנות בית לדוד.
בני דוד שנולדו בירושלים.
מלחמות דוד עם פלשתים.

פרק ו

דוד הולך להעלות את הארון מהגבעה, ועוזא נהרג על אשר שלח ידו להחזיק הארון.
דוד מטה את הארון לבית עובד אדום הגתי.
כעבור שלושה חדשים מעלה דוד את הארון לעיר דוד.

כתובים: דברי הימים-ב פרקים כו-ל

פרק כו

המלכת עוזיהו בן אמציהו.
נסיון עוזיהו להקטיר קטורת, והצטרעותו.

פרק כז

מלוכת יותם בן עוזיהו. ודברי ימיו.

פרק כח

המלכת אחז וחטאיו.
נפילת יהודה ביד ישראל.
שאר דברי ימי אחז.

פרק כט

מלכות יחזקיהו.
טיהור ביהמ"ק, והחזרת העבודה והמשמרות.

פרק ל

עשיית חזקיהו את הפסח.

פרשני המקרא

תולדותיהם של מפרשי התנ"ך רבי יוסף בכור שור

מאת: הרב משה שמואל פרל-גולד.

והרשב"ם, אך נראה שלא למד אצל אחד מהם, מפני שאינו מזכיר שהם רבותיו בצטטו אותם.]

ר"י בכור שור נשתתף בפולמוסים שונים בין יהודים לנוצרים⁵, פולמוסים שאותם כפו מלכי ומלומדי הנוצרים על נתיניהם היהודים. לצורך ויכוחים אלו, גייס ריב"ש את הידע וההבנה החודרת שלו בפסוקי ודרכי המקרא, שלרוב הם אלו שעמדו במרכז הדיונים. יש המשערים מחמת כן כי אף ידע לטינית, שכן לצרכים פולמוסיים אלו ודאי היה נחוץ לו - לטענתם - לעיין בכתבי הנוצרים, כדי לדעת מה להשיב עליהם⁶.

עיקר יצירתו ופרסומו הוא בפירושו לתורה, ופירושו נודעו לתהילה בין רבותיו הראשונים, בעיקר אצל אלה שפעלו באזור צרפת-אשכנז, וזכו לציטוטים רבים גם בספרות הפוסקים. עם זאת, מחוץ למקום מושבו לא נודע כל כך פירושו, ובמאות השנים האחרונות נשתקע שמו מעט בקרב לומדי המקרא.

מלבד בפירוש מקראות, עסק ר"י בכור שור גם בפסקי הלכה ובפירוש לתלמוד, וחיידושים בשמו מובאים לא מעט בספרי דבי רש"י ובכתבי 'בעלי התוספות'. כמו"כ גם מתחום הפיוט לא מנע ידו כשאר חכמי דורו, וחיבר כמה קינות וסליחות.

חיבוריו של ה'בכור שור':

פירוש חמשה חומשי תורה. חיבור זה של ריב"ש הוא המפורסם ביותר, בחיבור זה הוא מרבה להראות את פירוש פשטי המקראות ע"פ חז"ל, וכן הוא מרבה להתפלמס בו בעניני הפרשנות הנוצרית. חיבור זה לא נותר בידינו בשלימותו, אלא רק יש בידינו ציטוטים רבים מספור בכל כתבי וחיבורי רבותינו 'בעלי התוספות' על התנ"ך, וכפה"נ שימש חיבור זה כבסיס לפרשנות המקרא של בעלי התוספות, [ביחד עם פירוש רש"י, וחיבוריהם האבודים של רבינו תם, ורבינו יעקב מאורלאיינוש]. כמו"כ ישנם שני כתבי יד שמצוין בראשיתם שהם מכילים את פירושו של ר"י בכור שור, אבל דבר ברור הוא שנתערב בהם גם מפירושים מאוחרים יותר, ועדיין לא נדפס מאסף מסודר של כל פירושי הריב"ש לתורה, [ועי' עוד לקמן!].

פירוש לספר תהלים. דברים מפירוש זה מובאים בקבצי הפירושים השונים לתנ"ך מ'בעלי התוספות', וכן בספר 'ערוגת הבשם' לרבינו אברהם בן רבי עזריאל מזקני ביהם. יתכן ור"י בכור שור פירש עוד כמה מספרי הנ"ך אלא שאין על כך ראיות חד משמעיות.

רבינו יוסף בכור שור (נקרא גם **ריב"ש** או **בכור שור**), היה מגדולי חכמי 'בעלי התוספות', ומוכר כפרשן מקורי הנצמד לדרך הפשט, וכן כאחד מפרשני התלמוד מבית מדרשם של 'בעלי התוספות', וכפייטן, שפעל בצרפת בדור תלמידי 'רבינו תם'.

מעט מאוד ידוע לנו על חייו של ר"י בכור שור, ידוע רק כי חי ופעל בצפון צרפת. [יתכן שנולד וחי בעיר אורליאן (בכתיב של אז - 'אורלייאנש') - ראה מסגרת] ככל הנראה, זמן הולדתו הוא סביב שנת ד' אלפים תתק"א. ואם הוא אכן רבי יוסף מאורלייאנש הרי ששם אביו היה רבי יצחק, וזקיננו היה הנדיב רבי יוסף מקינון, ואף יתכן כי היה לו בן בשם רבי אברהם¹.

הדבר הברור ביותר שידוע לנו הוא, שלמד וקיבל תורה אצל גדול רבותינו - 'בעלי התוספות' - **רבינו תם**, ושכמה וכמה שאלות ששאל, מובאות בחיבורו של רבינו תם - 'ספר הישר'. על היחסים שהיו בין הרב לתלמידו, ניתן ללמוד מלשוונותיהם בפנייתם אחד לשני, כי ר"י בכור שור כותב לרבינו תם, בלשון - 'הנני הקטן ממשמשיו ותלמידי, מחלה פני מורי הרב'². ורבינו תם משיב לו בתואר - 'בכור זקן, החבר ר' יוסף'³. ובתשובה אחרת⁴ - 'אני ישן וליבי ער / לאהבת דודי כאש בוער / צרור הכסף / הר"ר יוסף'.

[בפרשנות הפשט שלו מושפע 'בכור שור' אף מחכמי צרפת בדור שלפניו, הלא המה מהר"י קרא

"בכור שור"

מקור השם "בכור שור" הוא בפסוק (דברים לג, יז): "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רָאִם קַרְנָיו", הנאמר בברכתו של משה לשבט יוסף. גם מקור השם 'פורת' (בו כונה חכם אחר בשם רבי יוסף שהיה בן אותה התקופה) הוא מברכה ליוסף - ברכתו של יעקב (בראשית מט, כב): "בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף, בֶּן פֶּרֶת עֲלֵי עֵינָי".

אם כן, שני כינויים אלה הם כינויים מתבקשים לשם 'יוסף' (כשם שאנו מוצאים שחכמים בשם 'יהודה' כונו 'גור אריה', או 'ליאונטין', תרגומו ללע"ז של 'אריה', וכן חכמים בשם 'שמואל' כונו בשם 'הרואה וכדו'), ועל כן יתכן מאד שלא כל 'רבי יוסף בכור שור' הוא אותו החכם, ומכאן גם נפלו לעיתים טעויות שונות בזיהוי בקרב חכמים שונים שכונו באותו הכינוי. עם זאת, ניתן לקבוע די בבירור שברוב הפעמים לפחות בנוגע ל'בכור שור' שהמדובר בד"כ בחכם אחד, שכונה בשם 'בכור שור'.

פירוש התלמוד. לפי דברי רבי יצחק די-לאטיש בספרו 'שערי ציון', חיבר ר"י בכור שור פירוש או חידושים על התלמוד בבלי, אבל אין לכך כל זכר במקומות אחרים, ועכ"פ לא נותר לנו ממנו מאומה. אמנם שמועות שונות בשמו של ר"י בכור שור מובאות בכתבי 'בעלי התוספות', ולדוגמה הוא מובא פעמיים ב'תוספות' למסכת מכות דף ו ע"א ובדף ח ע"א, וכן בעוד מקומות (עי' בספר 'בעלי התוספות' עמ' 132).

תשובות. ככל חכמי דורו כתב ר"י בכור שור תשובות לשואליו, בפירושי סוגיות ובעניני הלכה. תשובותיו מפוזרות בקובצי התשובות של חכמי צרפת ואשכנז (כ'ספר הישר' של רבו ר"ת, וספר 'אור זרוע' ועוד), ובספרי דבי רש"י, ובספרי הליקוטים - הסמ"ג, הסמ"ק, וה'מרדכי'.

כמ"כ ישנם כמה וכמה פיוטים וסליחות המיוחסות לר"י בכור בכתבי יד שונים.

מי חיבר את ה"בכור שור"

- 1 עי' על כ"ז בספרו של החיד"א 'שם הגדולים' - מערכת הגדולים, מערכת היו"ד - בערכו של רבי יוסף מאורלייאנש. [לגבי בנו המשוער של ר"י מאורלייאנש - ראה גם אצל א"א אורבך בספרו 'בעלי התוספות' עמ' 140, ואצל מ. אונגרפלד במאמרו 'בעלי התוספות' שנתפרסם בעתון 'הצופה' (25 במרץ 1955).
- 2 ספר הישר סי' סח.
- 3 ספר הישר תשובה לז.
- 4 המועתקת ב'שלטי הגבורים' שעל ספר ה'מרדכי' למס' גיטין דף ז ע"ב.
- 5 כך נזכר בספר 'יוסף המקנא' לרבינו יוסף בן רבי נתן האופיצאל מ'בעלי התוספות'.
- 6 ובאמת בפירושו לתהלים הוא כותב על - 'הטעות שטעה ירומא'. (מצוטט בספר 'ערוגת הבשם').

בשנת תרכ"ו החל החוקר אהרן יעלניק, להדפיס בעתון 'המגיד' פירוש על חמשה חומשי תורה, אותו ייחס החוקר הנ"ל לרבינו ה'בכור שור'. פירוש זה - שייחוסו נתקבל משום מה ללא כל ערעור בקהילה המדעית - נדפס בשנים האחרונות במהדורה מדעית, ע"י ד"ר יהושפט נבו בהוצאת 'מוסד הרב קוק', ואף הוכנס למהדורת 'מקראות גדולות - הכתר', כל זה כשהפירוש מובא תחת שמו של רבינו ה'בכור שור'.

פירוש זה נעתק מכתב יד יחיד בעולם, הלא הוא כת"י מינכן 52 שנכתב בשנת ה' אלפים ש"ט. [מאות שנים לאחר ימיו של ריב"ש!!!] מאז ועד עתה לא נמצא כתב יד נוסף, המקביל לפירוש זה.

אע"פ שייחוס כת"י זה לר"י בכור שור נתקבל ללא עוררין, מכ"מ נראה לי שמרובות הראיות שפירוש זה אינו לר"י בכור שור כלל, אלא לחכם אחר המאוחר ממנו.

ייחוס פירוש זה לר"י בכור שור, נשען בעיקר על שלוש ראיות: א. הכותרת בכתב היד, המייחסת את הפירוש הלזה לרבי יוסף בכור שור. ב. מובאות בכתבי 'בעלי התוספות' המובאות בשם ה'בכור שור', ונמצאו בפירוש זה. ג. העובדה שכמה וכמה מכתבי הפרשנים הצרפתיים-פרובנסאליים (כגון החזקוני ועוד), נראים כמעמידים את דבריהם על פירוש זה. העירעור היחידי על זיהוי זה המובא אצל מהדיריו הוא, שלא כל המובאות בשם ריב"ש נמצאות בפירוש זה. וגם עירעור זה נדחה על ידם, בתירוץ (שלא לגמרי מתקבל בבחינה מדעית של חיבורים אחרים מאותר תקופה), שמכיון שזהו כת"י יחיד, יתכן ולא הועתק בו כל החיבור בשלימות, [ובמיוחד שסופר כת"הי הוכיח עצמו כלא דייקן במיוחד].

אבל נראה שישנן יותר ראיות שפירוש זה אינו לריב"ש כלל. ואלו הן: א. ה'בכור שור' היה פרשן צרפתי מבית מדרשם של 'בעלי התוספות', ומטבע הדברים היה עליו לכתוב פירוש בסגנון פירושי בעלי התוספות, שרוב דבריהם נסמכים על ספרות חז"ל ודרך הדרש, גם אם היא חורגת ממשמעות הפשט, [אמנם רשב"ם הוא הפרשן הצרפתי היחיד שחורג ממסגרת פרשנות זו]. ובאמת בסגנון זה הם רוב המובאות בשמו בכתבי 'בעלי התוספות', ולעומת זאת הפירוש הנידון כאן הוא דוקא פשטני בצורה קיצונית למדי, ונראה יותר כפירוש פרובנסאלי או ספרדי.

ב. מלבד מה שמובאות רבות בשם ריב"ש לא נמצאות בפירוש זה, גם מובאות רבות שכן מובאות בשם ריב"ש ונמצאות בפירוש זה, שוות אך ורק בתוכן אבל לא בסגנון, דבר הנראה מוזר בהשוואה לציטוטי חיבורים אחרים המצויים בכתבי 'בעלי התוספות'.

האם ר"י בכור שור הוא ר"י מאורלייאנש בעל התוספות?

בספרות חכמי 'בעלי התוספות' מוכר חכם בשם רבינו יוסף בן רבי יצחק מאורלייאנש, ולצדו מוזכר חכם בשם רבינו יוסף 'בכור שור'. בקרב החוקרים נחלקו הדעות האם הכוונה היא לאותו אדם, או שמא אלו שני חכמים שונים?

דעת המצדדים בכך שמדובר בשני אנשים שונים נתמכת בכך שלעיתים מובאות שמועות ופירושים מר"י מאורלייאנש, לצד שמועות ופירושים מר"י בכור שור, כשכל אחד מהם מובא בשם אומרו. לעומתם, מרבית החוקרים סוברים כיום כי המדובר באותו החכם. ודעתם נתמכת בכך שכמה שמועות [ואף מעשה שאירע] המובאים בכתבי 'בעלי התוספות' בשמו של ר"י מאורלייאנש, נמצאים במקומות אחרים בכתבי 'בעלי התוספות' תחת שמו של ר"י בכור שור.

כמדומה שעל אף, שדעת רוב החוקרים נוטה שר"י מאורלייאנש הוא חכם אחד עם ר"י בכור שור, מכ"מ אין לכך ראיות מוכרחות וכיון שכך, נותר הדבר באפילה, האם שני חכמים בשם 'רבי יוסף' פעלו בזמן אחד בין רבותינו 'בעלי התוספות', או שמא חכם אחד היה זה המוזכר בכינויים שונים.

מעט וכראשוני הפרשנים (ולאו דווקא כרבותיו או מורי רבותיו), ואף שפירוש זה לא מרבה בציוני שמות המפרשים שלפניו ככל חיבורי הפרשנות הצרפתיים-פרובנסאליים, מכ"מ גם השמות המעטים שהוא מזכיר, הם חכמים פרובנסאליים וספרדיים בלבד!! [דבר מוזר בפ"ע בהתחשב בעובדה שהפרשנים בני צרפת מרבים להזכיר בעיקר פרשנים צרפתיים ואשכנזים]. ומלבד זאת, אע"פ שרבינו תם רבו של ריב"ש חיבר פירוש למקרא, הנזכר כמה וכמה פעמים בכתבי 'בעלי התוספות', ואף נחשב כהבסיס לסגנון פרשנותם למקרא, מכ"מ אין מובאים דברים בשמו בפירוש זה כלל! ואף מקבילות לציטוטים מחיבור זה של ר"ת אינן רבות בכלל!!!

כמדומה לי שדי בדברים אלו כדי להבהיר, שייחוס הפירוש הנדפס תחת שם ה'בכור שור' לריב"ש, אינו אלא נשען על כרעי התרגולות, [ועכ"פ הוא ודאי לא יותר מוסמך מייחוס שני כה"י האחרים הנזכרים לעיל]. וכפה"נ פירוש זה הנדפס, נתחבר על חכם פרובנסאלי שלא נודע עדיין שמו, שהיה מאוחר מעט לריב"ש, וכפה"נ אף השתמש בפירושו בחיבורו זה, את הדברים על פירוש זה, המשמש כבסיס לפירושו של החזקוני, ושל עוד כמה וכמה פירושים אחרים למקרא, נרחיב בעז"ה ובל"נ בהזדמנות אחרת.

תגובות הערות והארות למאמר 'פרשני המקרא', ניתן לשלוח בדוא"ל: moshegmosheg@gmail.com

"עַל פִּלְגֵי מַיִם".

אמר רבי תנחום בר חנילאי: לעולם ישלש אדם שנותיו - שלישי במקרא, שלישי במשנה, שלישי בתלמוד. מי ידע איניש כמה חייו? כי קאמרינן ביומי. ('עבודה זרה' יט)

רש"י: ביומי - ב' ימים מקרא, וב' ימים משנה וכו', וכן כל שבוע ושבוע.

'תוספות': ליומי - בכל יום.

לעיונא

הרב פתחיה ברזילי

אחת הנקודות המענינות בספר שמואל היא, כי כאשר מדובר על שאול המלך, מוזכר רבות שם 'אלוקים'. זאת לעומת דוד המלך, לגביו מוזכר בדרך כלל שם הו"ה.

נביא להלן דוגמאות רבות מספר שמואל א, אמנם לא נעשתה בדיקה מספקת בשאר ספרי המקרא, כדי לבדוק אם כלל זה תקף גם שם, ונשמח לקבל את הערות הלומדים.

שאוֹל

וְהָיָה כִּהְפַנְתּוּ שַׁכְמוֹ לִלְכֹת מֵעַם שְׁמוּאֵל וַיִּהְיֶה לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֵאוּ כָּל הָאֲתוֹת הָאֱלֹהָ בַּיּוֹם הַהוּא: (י, ט).

וַיָּבֵאוּ שֵׁם הַגְּבַעְתָּה וְהִנֵּה חֶבֶל נִבְאִים לִקְרֹאתוֹ וַתְּצַלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: (י, י).

וַתְּצַלַח רוּחַ אֱלֹהִים עַל שְׁמוּאֵל כְּשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּחֲר אַפּוֹ מֵאֵד: (יא, ו).
וַיִּשְׁאֵל שְׁמוּאֵל בְּאֱלֹהִים הָאֲרֻד אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים הַתְּתַנֵּם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָנָהוּ בַּיּוֹם הַהוּא: (יד, לו).

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי שְׁמוּאֵל אֵלָיו הֲנֵה נָא רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה מִבַּעֲתֶךָ: יֹאמֶר נָא אֲדַנְנִי עַבְדֶּיךָ לִפְנֵיךָ וַיִּבְקְשׂוּ אִישׁ יָדַע מִנֶּגֶן כַּפְּנוֹר וְהָיָה בְּהֵיֹת עָלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: (טז, טו-טז).

וְהָיָה בְּהֵיֹת רוּחַ אֱלֹהִים אֶל שְׁמוּאֵל וְלָקַח דָּוִד אֶת הַכְּפֹנֹר וְנִגַּן בְּיָדוֹ וַיֵּרוּחַ לְשְׁמוּאֵל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה: (טז, כג).

וְהָיָה מִמַּחֲרַת וַתְּצַלַח רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה אֶל שְׁמוּאֵל וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְדָוִד מִנֶּגֶן בְּיָדוֹ בַּיּוֹם בַּיּוֹם וְהַחֲנִיית בְּיַד שְׁמוּאֵל: (יח, י).

וַיִּלָּךְ שֵׁם אֵל גִּיּוֹת בְּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּלָּךְ הַלּוּף וַיִּתְנַבֵּא עַד בָּאוּ בְּנֵיֹת בְּרָמָה: (יט, כג).

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שְׁמוּאֵל לָמָּה הֲרַגְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל צַר לִי מֵאֵד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וְאֱלֹהִים סָר מֵעָלָי וְלֹא עָנְנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בְּחַלְמוֹת וְאַקְרָאָה לָךְ הַלּוּדִיעִנִי מֵהָ אַעֲשֶׂה: (כח, טו).

אמנם גם אצל שאול יש פסוקים הפוכים:

וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעַם שְׁמוּאֵל וּבַעֲתָתוֹ רוּחַ רָעָה מָאָת יְהוָה: (טז יז).

וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל שְׁמוּאֵל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מִנֶּגֶן בְּיָדוֹ: (יט ט).

כאמור נושא זה לא נבדק מספיק לעומקו, ויש לקחת את המסקנות בעירבון מוגבל.

עם זאת ראוי לציין לגמרא בסנהדרין (צג): ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו וגו' ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע ... וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום. בכולהו אמר להו, יהונתן בני כמוהו כיון דאמר ליה [וה'] עמו מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה חלש דעתיה ואיקניא ביה. הרי שהגמרא כותבת כי מעלת "והשם עמו" היתה חסרה לשאול המלך.